

Statenmededeling

Onderwerp

Aanpak overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De aanpak overgangsgebieden en het voornemen van GS om voor 17 Natura 2000-gebieden in Brabant in één keer het Natura 2000-beheerplan te actualiseren voor wat betreft het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen ten behoeve van beregening.

Aanleiding

Op 15 oktober 2024 zijn Provinciale Staten geïnformeerd over de Aanpak Landelijk Gebied (ALG). In deze [Statenmededeling](#) is aangekondigd dat er voor overgangsgebieden aanvullend beleid moet worden uitgewerkt in een programma onder de Omgevingswet. Zoals aangekondigd in de [Statenmededeling Participatietraject programma Overgangsgebieden](#) van 25 maart 2025 hebben we de afgelopen periode een verkenning onder partners en belanghebbenden uitgevoerd om breed inhoud op te halen voor het uitwerken van een aanpak voor overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden. In deze Statenmededeling informeren wij u over het vervolgtraject van de aanpak overgangsgebieden, waarbij we aangegeven welke stappen wij als provincie op dit moment gaan en moeten zetten (op basis van jurisprudentie) en voor welke zaken wij afhankelijk zijn van de keuzes van een volgend Kabinet.

Overgangsgebieden zijn zones rond N2000-gebieden waar de provincie via maatregelen op het vlak van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en hydrologisch watersysteemherstel (hogere waterpeilen en grondwateronttrekkingen t.b.v. beregening) wil sturen op herstel van de biodiversiteit en Brabant Open. Vanuit de aanpak overgangsgebieden zal geen verplichting volgen om deze gronden de bescherming van een N2000-gebied te geven of onderdeel te maken van het Natuurnetwerk.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

Programma

Natuur

Het demissionaire Kabinet-Schoof heeft in de [kamerbrief "startpakket Nederland van het slot"](#) besloten de aanpak (met betrekking tot zonerings/strokenbeleid) te starten in de Veluwe en De Peel. De Brabantse problematiek rondom het tegengaan van verslechtering in Natura 2000-gebieden is groter dan De Peel en ook breder dan enkel de stikstofdepositie. Het gaat ook om het herstellen van de hydrologische condities en het verminderen van andere drukfactoren. De aanpak voor overgangsgebieden is noodzakelijk voor Brabant Openhouden. Als provincie Noord-Brabant verhouden wij ons tot de Rijksoverheid, niet in de laatste plaats omdat wij voor financiering van dit beleid en uitvoering grotendeels afhankelijk zijn van Rijksmiddelen. Daarom zoeken we in de aanpak overgangsgebieden naar de balans tussen ambitie en beschikbare middelen, zoals ook is benoemd in de Statenmededeling van 25 maart.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

GS willen negatieve effecten vanuit de omgeving op de overbelaste Natura 2000-gebieden verminderen door maatregelen te nemen in de overgangsgebieden om daarmee de natuur in de Natura 2000-gebieden te versterken. Deze verplichting volgt uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. We weten dat maatregelen die we nemen dicht nabij Natura 2000-gebieden een (relatief) grote bijdrage kunnen leveren aan doelbereik in de Natura 2000 gebieden. Het uitgangspunt is dat de gronden hun agrarische functie behouden en dat wij agrarisch ondernemers een zo helder mogelijk perspectief bieden op de gebruiksmogelijkheden van de gronden. In de overgangsgebieden bevinden zich ook gronden die geen agrarisch gebruik kennen, zoals stedelijk gebied en gronden voor recreatie. De aanpak overgangsgebieden heeft betrekking op het landelijk gebied, en kan daarmee dus ook impact hebben op recreatieve ondernemers met intensief grondgebruik, denk aan een golfbaan die grondwater onttrekt of gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Verhoudingsgewijs gaat dit om kleinere aantallen ondernemers.

De aanpak overgangsgebieden is onderdeel van een bredere aanpak om drukfactoren op Natura 2000-gebieden te verminderen en te werken aan natuur- en waterherstel. Ook vanuit de BOS 2.0, de KRW-impuls, de ALG en GGA, de uitvoeringsagenda Landbouw en Voedsel en het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen werken we aan deze doelen. Het is dan ook uitdrukkelijk niet zo dat met de inzet op overgangsgebieden alle drukfactoren op Natura 2000-gebieden worden weggenomen; samen met de andere dossiers beogen wij de weg naar natuurherstel in te slaan.

Met deze Statenmededeling geven wij tevens invulling aan uw [motie M110-2023](#) Natuurnetwerk Brabant in versnelling waarin u oproept om in N2000-bufferzones voorbereidingen te gaan treffen ten behoeve van herstel van de natuurwaarden en extensivering van de landbouw. We zetten hiervoor de Rijksmiddelen zoals de no-regret middelen, LPN-fase 2 en verwachte middelen vanuit de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN) voor De Peel in. Wij beschouwen de motie hiermee als afgedaan.

Bevoegdheid

Het vaststellen van een programma onder de Omgevingswet (in dit geval het Natura 2000-beheerplan) is een bevoegdheid van GS. GS zijn het bevoegd gezag voor het natuurbeleid binnen de provincie, inclusief de onderdelen vanuit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) en het verlenen van omgevingsvergunningen voor Natura 2000-activiteiten.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

Rollen en belangen

Overgangsgebieden zijn onderdeel van een breder pakket aan maatregelen voor het versterken en beschermen van de Natura 2000-gebieden en het behalen van de KRW-doelen. Dit is van belang om ervoor te zorgen dat we Brabant openhouden voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen.

Kernboodschap

1. De aanpak overgangsgebieden gaat bestaan uit drie lijnen: 1) via de uitvoeringsmaatregelen in GGA-gebieden, 2) vergunningverlening en handhaving op orde en 3) indien nodig de inzet van de omgevingsverordening.

1. Gebiedsgerichte aanpak (GGA)

In de GGA werken gebiedspartners sinds 2021 samen aan oplossingen voor natuurherstel van stikstofgevoelige N2000-gebieden, voldoende water met een betere kwaliteit, een goede bodem en de toekomst van de landbouw. Het realiseren van overgangsgebieden (gebiedsgericht) heeft hier een plek in, bijvoorbeeld via de inzet van financieel- en grondinstrumentarium en het combineren van het overgangsgebied met andere opgaves, zoals groenblauwe dooradering. Daarnaast is het voor het herstel van de Natura 2000-gebieden nodig dat maatregelen voor hydrologisch herstel (zoals beschreven in de natuurdoelanalyses) worden uitgevoerd. Met de Aanpak Landelijk Gebied (ALG) geeft de provincie een extra impuls om de uitvoering van projecten in de groenblauwe gebiedsgerichte aanpak te versnellen. Er is in dit kader budget voor projectvoorstellen in de directe nabijheid van N2000-gebieden die voldoende bijdragen aan het verminderen van drukfactoren op N2000-gebieden. Deze aanpak komt ook tegemoet aan de wens van stakeholders om maatwerk per gebied te leveren.

2. Vergunningverlening en handhaving op orde

Vanwege de urgentie en verantwoordelijkheid om ons maximaal in te spannen voor de N2000- en KRW-doelstellingen, is het noodzakelijk om daarnaast een extra stap te zetten. Naast de gebiedsgerichte aanpak zijn ook generieke maatregelen nodig om de negatieve effecten vanuit de omgeving op N2000-gebieden te verminderen. Met de aanpak overgangsgebieden willen we deze generieke maatregelen vormgeven. De jurisprudentie rondom gewasbeschermingsmiddelen (onder andere [uitspraak lelieteelt in Drenthe](#)) en grondwateronttrekkingen ten behoeve van

berekening ([uitspraak de Peel](#)) onderstrepen de noodzaak voor deze generieke aanpak. Voor activiteiten met mogelijk significant negatieve effecten op een Natura 2000-gebied is een omgevingsvergunning voor de Natura 2000-activiteit nodig. Uit de jurisprudentie volgt dat deze vergunningplicht ook aan de orde is bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen met mogelijke effecten op N2000-gebieden. Daarom is het noodzakelijk om het onderdeel 'Toetsing huidige activiteiten en vergunningverlening' in de Natura 2000-beheerplannen voor agrarische activiteiten te actualiseren en een handhavingsaanpak op te stellen. De provincie gaat hiermee stappen zetten in de richting van het meer reguleren van deze activiteiten rondom de Natura 2000-gebieden.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

De eerdergenoemde uitspraken hebben geleid tot onzekerheid voor ondernemers over mogelijke beperkingen in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen. We zetten ons in om zo snel mogelijk een helder kader te ontwikkelen zodat duidelijkheid ontstaat over wat waar wel en niet is toegestaan.

De provincie werkt, samen met de waterschappen, aan het Brabant Brede Beregeningsbeleid. De beschreven maatregelen in dit beleid moeten voldoen aan de wettelijke verplichtingen van de VHR.

Voor juridische zekerheid zijn we echter ook afhankelijk van jurisprudentie die zich de komende jaren rond deze onderwerpen zal ontwikkelen.

Vanwege de urgentie van zowel de N2000-doelstellingen, het bieden van duidelijkheid aan ondernemers en het kunnen behandelen van handhavingsverzoeken willen wij dit onderdeel van de N2000-beheerplannen voor de zomer van 2026 in één keer voor alle 17 N2000-gebieden (waar wij als provincie voortouwnemer van zijn) actualiseren. Dit betekent dat we in het geactualiseerde N2000-beheerplan aangeven welke agrarische activiteiten zijn toegestaan, welke worden vrijgesteld van de vergunningplicht en voor welke activiteiten in ieder geval een vergunningplicht geldt. Ook stellen we een handhavingsaanpak vast wat inzicht zal geven waar toezicht en handhaving zal worden ingezet.

Daarmee gaat de aanpak overgangsgebieden integraal onderdeel uitmaken van de (verplichte) N2000-beheerplannen per gebied. Ondernemers in de omgeving van N2000-gebieden hebben daarmee duidelijkheid over een vergunningplicht voor gewasbeschermingsmiddelen en onttrekkingen. We onderzoeken of en hoe zoneringszaken zouden kunnen werken en de benodigde omvang van de zone(s) waarin deze vergunningplicht in ieder geval aan de orde is. In de participatie en communicatie hebben we specifiek aandacht voor de ondernemers die dit gaat raken.

De volledige Natura 2000-beheerplannen per gebied worden de komende jaren in clusters van een aantal gebieden geactualiseerd. De eerste vijf beheerplannen worden in 2027 definitief vastgesteld. De resterende

beheerplannen worden in drie of vier clusters geactualiseerd, met een doorlooptijd tot 2031. Dit zijn aparte besluitvormingstrajecten.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

3. Sturen op duurzaam grondgebruik

Met de vergunningplicht en het sturen op het beperken van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en onttrekkingen sturen we indirect op duurzamer grondgebruik in gebieden rondom Natura 2000 (overgangsgebieden). Dit in samenhang met het uitvoeren van hydrologische herstelmaatregelen rondom de Natura 2000-gebieden, grotendeels in de GGA onder verantwoordelijkheid van de waterschappen. De aanpassingen aan het watersysteem zullen leiden tot extensivering van het grondgebruik (meer grasland en minder intensieve teelten) en daarmee tot minder emissies. Op deze manier wordt bijgedragen aan natuurherstel en de doelstellingen voor de Kaderrichtlijn Water. Voor meststoffen (ammoniakuitstoot en nitraatuitspoeling) onderzoeken we hoe we dit goed kunnen meenemen in de Natura 2000-beheerplannen, waarbij we kijken of en zo ja welke maatregelen nodig zijn aanvullend aan Europees en landelijke beleid (8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn) en de aanpak vanuit de Kaderrichtlijn Water.

In de verkennende fase is ook onderzocht wat de mogelijkheden zijn om overgangsgebieden op te nemen in de omgevingsverordening. In de omgevingsverordening kan met ge- en verboden steviger worden gestuurd op het verminderen van negatieve effecten vanuit de omgeving op N2000-gebieden. We houden de vinger aan de pols en als het doelbereik van bovenstaande aanpak onvoldoende is, kan dit op termijn leiden tot de inzet van de Omgevingsverordening.

Het opnemen van extra gebruiksbepalingen voor overgangsgebieden in de omgevingsverordening (boven op de vergunningplicht) kan leiden tot nadeelcompensatie. Hiervoor zijn we grotendeels afhankelijk van het beschikbaar komen van middelen vanuit het Rijk.

2. *Uit de verkennende ronde blijkt steun bij partners voor het toewerken naar duurzamer grondgebruik in de omgeving van N2000-gebieden, er zijn wel verschillende beelden over de route daar naartoe.*

Er lijkt breed begrip te zijn voor de noodzaak van het verminderen van drukfactoren nabij de Natura 2000-gebieden. Uit de participatie blijkt echter wel dat er verschillende ideeën bestaan over de mate van extensivering (of innovatie) en de route er naar toe. Waarbij er vanuit de agrarische sector duidelijk geen behoefte is aan een verplichtend spoor terwijl andere belangenorganisaties (vanuit natuur of medeoverheden) de waarde van een verplichtend spoor – ook in relatie tot Brabant Openhouden – onderschrijven. Vanuit alle partijen wordt opgeroepen om maatwerk mogelijk te maken.

3. *Perspectief voor agrarische ondernemers*

In de overgangsgebieden moet toekomstperspectief blijven voor agrarische ondernemers. Doordat er een vergunningplicht is bij nieuw gebruik (t.o.v de referentiesituatie – 1994 of 2004) van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen waarbij het vanwege het verslechteringsverbod zeer de vraag is of die verleend kunnen worden, zal het grondgebruik in de praktijk meestal extensiever (moeten) worden. We spannen ons maximaal in voor behoud van een economische rendabele (extensieve) melkveehouderij in overgangsgebieden.

Duurzame (melk)veehouderij (graslanden) zijn belangrijk om verdroging tegen te gaan en de emissies van meststoffen te verminderen. Maar ook akkerbouw blijft mogelijk binnen bepaalde voorwaarden (zoals biologische teelten) en waar passend in een hersteld watersysteem.

Er blijft ook ruimte voor hoogproductieve, duurzame landbouw in Brabant, onder andere voor de voedselproductie. In deze gebieden stimuleren we het terugbrengen van (de impact van) het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen, onder andere via het [actieplan Gewasbeschermingsmiddelen](#).

Om ondernemers perspectief te bieden en te komen tot een proportionele aanpak, willen we op basis van een passende beoordeling/plan-mer traject verkennen of het mogelijk is om voor bepaalde activiteiten, bijvoorbeeld het gebruik van biologische gewasbeschermingsmiddelen, emissiearme technieken (zoals spotspraying), een vrijstelling op te nemen van de vergunningplicht. Hierdoor kunnen bepaalde soorten grondgebruik worden doorgezet zonder dat er een natuurtoestemming nodig is. Daarnaast is het nodig om, via verdere juridische uitspraken, duidelijkheid te verkrijgen over hoe het bestaand gebruik (gebruik ten tijde van de referentiesituatie – in de meeste gebieden is dat 1994 of 2004) wordt bepaald. Momenteel is dit met name voor gewasbeschermingsmiddelen nog onduidelijk. Dit heeft impact op de mate van doelbereik en de rechten en plichten van agrarische ondernemers.

We onderzoeken welke mogelijkheden er binnen de financiële en juridische kaders (staatssteun) zijn om ondernemers te ondersteunen om zich aan te passen aan de gewenste situatie. Daarbij zetten we in ieder geval actief in op een herwaarderingsregeling (vanuit de zogeheten Groenblauwe catalogus) om agrariërs die actief aan de slag willen met extensivering financieel te ondersteunen. Momenteel wordt deze regeling getoetst door de Europese Commissie op staatssteunaspecten, we hopen deze regeling medio 2026 te kunnen openstellen. Daarnaast werken we ook in de gebiedsgerichte aanpak aan oplossingen om agrarische grondgebruik af te stemmen op de natuur- en waterdoelen, bijvoorbeeld door middel van kavelruil, wettelijke herverkaveling of gebruik te maken van de beleidsregel voor extensivering.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

Consequenties

1. *Vergunningplicht en handhaving*

De vergunningplicht voor activiteiten met negatieve effecten op N2000-gebieden volgt uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Als gevolg van recente jurisprudentie is het noodzakelijk om in het Natura 2000-beheerplan uitspraken te doen over gewasbeschermingsmiddelen en onttrekkingen. Veel agrarische ondernemers zullen daardoor een omgevingsvergunning voor hun activiteiten nodig hebben of hun huidige activiteiten moeten aanpassen (terug naar de referentiesituatie).

Voor doelbereik is het van belang om hierop ook toezicht te houden en waar nodig te handhaven. Het ontwikkelen van een handhavingsaanpak draagt bij aan duidelijkheid voor ondernemers, doelbereik en slimme inzet van capaciteit.

2. *Financiën*

We onderzoeken of het actualiseren van de Natura 2000-beheerplannen leidt tot een nadeelcompensatieplicht, en vragen hierover advies. Aan het concreet toepassing geven aan huidige inzichten rondom de vergunningplicht voor gewasbescherming en grondwateronttrekkingen zijn naar verwachting geen financiële consequenties verbonden. Voor hydrologische herstelmaatregelen blijft de nadeelcompensatieplicht van toepassing, zoals hierboven beschreven zijn deze uitvoeringsmaatregelen onderdeel van de GGA-gebiedsprocessen en andere uitvoeringsprojecten in en rondom de Natura 2000-gebieden. De middelen voor de gebiedsgerichte aanpak komen uit de bestaande middelen zoals de no-regret middelen (Transitiefonds Landelijk Gebied), LPN-fase 2 (Landelijk Programma Natuur) en middelen vanuit de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN) voor De Peel.

3. *In de aanpak overgangsgebieden scheppen we duidelijkheid over het agrarisch perspectief*

Om ondernemers zoveel als mogelijk duidelijkheid te bieden over het toekomstige perspectief in overgangsgebieden, maken we in de Natura 2000-beheerplannen zoveel mogelijk duidelijk welke vormen van grondgebruik of activiteiten mogelijk zijn zonder natuurtoestemming (passende beoordeling) en onder welke condities toestemmingen kunnen worden verleend voor de overige vormen van grondgebruik. Ook geven we aan welke vrijwillige maatregelen, bijvoorbeeld t.a.v. bemesting, op onze ondersteuning kunnen rekenen.

4. *De aanpak overgangsgebieden biedt voldoende flexibiliteit om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen*

Met de inzet op de uitvoering in de GGA, de Natura 2000-beheerplannen (verwerken jurisprudentie) en op termijn mogelijke doorvertaling van zones in de Omgevingsverordening blijven we als provincie snel flexibel om in te spelen op wat er landelijk (mogelijk) qua beleid, en bijbehorende middelen gaat komen rondom overgangsgebieden.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

Europese en internationale zaken

Met de aanpak overgangsgebieden dragen we bij aan internationale verplichtingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kader Richtlijn Water.

Communicatie

We continueren het communicatie - en participatietraject gericht op de volgende doelgroepen:

1. Grondeigenaren/gebruikers in de overgangsgebieden
2. De reeds betrokken GGA-samenwerkingspartners, met inzet op zowel ambtelijke als bestuurlijke bespreking.
3. Koepelorganisaties/medeoverheden en vertegenwoordigers van de verschillende relevante belangen rondom dit vraagstuk.

In de participatie zal in deze nieuwe fase met name ingezet worden op goed en zorgvuldig informeren, omdat het verwerken van jurisprudentie in de vergunningverlening hoofdzakelijk gestuurd wordt door juridische kaders en wetenschappelijke onderbouwingen.

Belangrijke elementen in de communicatieboodschap zijn de duiding van de aanpak overgangsgebieden middels de Natura 2000-beheerplannen, de bestaande jurisprudentie en wat deze aanpak op welk moment concreet gaat betekenen voor verschillende stakeholders, met name agrarische ondernemers/grondeigenaren. Daarnaast is tijdige procesinformatie van belang over de momenten waarop de verschillende stakeholders worden betrokken en waar de participatieve ruimte zit.

Vervolg

Voor de zomer van 2026 actualiseren we dit deel van de 17 Natura 2000-beheerplannen en stelt ons college dit in ontwerp vast. Vervolgens start de terinzagelegging; na verwerking van de zienswijzen stellen wij dit deel van de N2000-beheerplannen definitief vast. De verwachting is dat dit eind 2026 zal gebeuren. Het participatieproces loopt door, zoals hierboven ook beschreven. Naar verwachting is er een MER-plicht voor dit deel van de actualisatie van de N2000-beheerplannen. Hiervoor zal eerst een NRD (Nota van Reikwijdte en Detailniveau) worden opgesteld. Deze wordt begin 2026 vastgesteld en wordt daarna ter inzage gelegd.

Naar aanleiding van deze Statenmededeling bieden we PS aan om informierend en desgewenst oordeelsvormend hierover in gesprek te gaan.

De volledige Natura 2000-beheerplannen per gebied worden de komende jaren in clusters van een aantal gebieden geactualiseerd, met een doorlooptijd tot 2030. Dit zijn een apart besluitvormingstrajecten. Hierover zullen we uw Staten nader informeren.

Bijlagen

Geen.

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

mr. I.R. Adema

drs. G.H.E. Derks MPA

Datum

21 oktober 2025

Documentnummer

GS: 6193465

PS: 6211270